

Informe *La prevenció i reparació dels abusos sexuals infantils per representants de l'Església catòlica*

El Síndic recomana de crear una comissió al Parlament que investigui els abusos prescrits comesos per membres de l'Església catòlica

- **Els treballs de la Comissió per a l'estudi dels abusos sexuals en el marc de l'església han donat resposta a les necessitats de veritat, justícia i reparació, d'acord amb els estàndards internacionals de respecte als drets humans**
- **Com a conseqüència de les actuacions dutes a terme, es conclou que en institucions religioses a Catalunya en diversos moments s'han produït abusos sexuals contra infants i adolescents**
- **Del relat d'alguns testimonis es posen de manifest problemes cognitius en les relacions interpersonals, i en la vida sexual, trastorns mentals i problemes associats al consum abusiu de substàncies**
- **Actualment, els diversos bisbats i les congregacions religioses disposen de procediments adreçats a la prevenció de l'abús sexual infantil**

El síndic, Rafael Ribó, i l'adjunta per a la defensa dels drets dels infants i adolescents, M. Jesús Larios, van impulsar la creació d'una comissió per a l'estudi dels abusos sexuals en el marc de l'església integrada per experts en la matèria: la doctora Olga Casado, la psicòloga Noemí Pereda i el jurista Josep Maria Tamarit. Fruit dels treballs de la Comissió s'ha lliurat al Parlament de Catalunya l'informe *La prevenció i reparació dels abusos sexuals infantils per representants de l'Església Catòlica*. La Comissió es va crear seguint uns patrons similars als de diverses iniciatives internacionals i la seva actuació s'ha desenvolupat en l'àmbit de la reparació i un procediment de prevenció.

El procediment de reparació ha facilitat a les víctimes d'abús sexual un espai on han pogut expressar lliurement la seva experiència i una via per sol·licitar una reparació per part de l'Església. Després d'escoltar la persona sol·licitant, i un cop examinada la documentació aportada, la Comissió ha fet una valoració del cas i quan ha considerat que hi havia indicis raonables que els fets es van produir, ha avaluat els efectes físics, psíquics, econòmics i morals que van tenir per a la víctima.

La Comissió ha rebut diverses queixes relacionades amb fets comesos per membres de diferents congregacions religioses: Jesuïtes-Companyia de Jesús, Benedictins-Abadia de Montserrat, Claretians, Escola Pia, La Salle, Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül i Fills de la Sagrada Família.

Com a conseqüència de les actuacions dutes a terme, la Comissió conclou que en institucions religioses a Catalunya en diversos moments s'han produït abusos sexuals contra infants i adolescents que han afectat diverses persones. Tanmateix, no hi ha una correspondència entre el nombre de víctimes que s'han adreçat a la Comissió i el nombre real de casos, ja que de la documentació estudiada se'n desprenen indicis d'un nombre de víctimes molt més elevat que ha estat impossible de determinar. És un fet reconegut en els estudis sobre abús sexual infantil que només una petita part

de casos arriba a ser denunciada. El percentatge de casos denunciats, segons els estudis que s'han fet a Espanya i a Catalunya, se situa en menys del 10%, sense que els abusos sexuals que tenen lloc en l'entorn d'institucions religioses en siguin una excepció. Així, es pot afirmar que tant els testimonis entrevistats per la Comissió com els casos denunciats suposen la representació d'una realitat molt més extensa, tal com es deriva de tots els relats, i que cal tenir en compte.

La majoria dels casos estudiats responen a la descripció d'homes que tenien entre 5 i 17 anys en el moment en què es van cometre els abusos, tot i que també s'han rebut testimonis de familiars. La majoria dels abusos van tenir lloc a les dècades dels anys 60 i 70 del segle passat, però també s'han constatat dos casos corresponents als anys 90.

En general, a excepció de tres casos, els abusos van ser reiterats i van arribar a durar anys, tal com s'ha vist en altres estudis nacionals amb víctimes d'abús sexual infantil i que mostren la gravetat dels fets comesos. Pel que fa al lloc, els abusos es van cometre en sortides a la muntanya, excursions, exercicis espirituals, campaments o trobades d'escoltes, en espais de la institució i en internats. També en algun cas al domicili familiar de la víctima o en un pis de l'abusador.

En els fets que ha conegut la Comissió, el contacte dels infants i els adolescents amb l'abusador s'havia produït com a conseqüència d'una relació de confiança entre els pares dels infants amb la institució i, a més, en alguns casos, amb el mateix abusador.

Les persones entrevistades coincideixen a afirmar que els abusos sexuals eren una pràctica habitual en el context que exposaven i que afectaven molts altres nois o noies. En general, l'abusador era una persona molt propera i que es guanyava la confiança dels nois i de les seves famílies, i reconegut pel seu entorn i amb molt poc control i supervisió per part de la institució religiosa. Els testimonis descriuen una forma d'actuació similar en cada cas, en què l'abusador utilitzava les mateixes tècniques i les mateixes paraules per apropar-se als nois i buscava els més vulnerables per guanyar-se'n la confiança.

Els casos examinats per la Comissió han posat en relleu que, com mostra la recerca sobre els efectes dels abusos sexuals comesos en institucions religioses, algunes persones han sofert conseqüències psicològiques greus que estan relacionades, de manera directa o indirecta, amb els abusos soferts. En alguns casos també han sofert conseqüències en la seva salut física i perjudicis econòmics. Amb independència de la gravetat dels efectes, totes les persones afectades que han comparegut i han manifestat que havien posat els fets en coneixement de la institució a què pertanyia l'abusador han fet palesa una insatisfacció per la resposta que han rebut de la institució.

L'experiència d'abús sexual en la infància és una de les formes de victimització interpersonal més associada amb el desenvolupament de problemes psicològics, ja que comporta una greu vulneració dels drets i de la llibertat sexual i afectiva dels infants i adolescents, i també una amenaça a la seva integritat física i emocional.

Els testimonis parlen de sentiments de ràbia, desconfiança, tristesa, indefensió i impotència. Els símptomes depressius i d'ansietat es repeteixen en la majoria dels testimonis.

Tal com s'ha obtingut en estudis previs amb víctimes d'abús sexual infantil i altres experiències de violència interpersonal, la reparació que demanen els testimonis fa referència a la investigació, el reconeixement i la disculpa per part de la institució, la no-repetició dels fets i l'atenció a les víctimes. Només en dos casos les víctimes que

han comparegut han demanat, a més de la reparació moral, una compensació econòmica.

La resposta de les congregacions religioses a la tramesa de casos per part de la Comissió ha estat ha estat diversa, lenta i en alguns casos insuficient, i en d'altres no ha permès obtenir més elements que completin la informació sobre els casos o que hagin mostrat una voluntat favorable a la reparació per part de les congregacions. Tanmateix, cal esmentar que aquesta resposta ha estat diversa i en el cas dels Jesuïtes, La Salle i Escola Pia s'han pogut dur a terme reunions i se n'ha obtingut resposta.

En general, la resposta de les congregacions religioses ha estat reactiva a la presentació de les queixes, en més o menys grau, però no han mostrat una actitud proactiva per conèixer ni investigar altres casos que es poden haver produït al si de la seva institució. Tampoc no s'ha mostrat una disposició a establir vies de reparació a favor de les víctimes, amb alguna l'excepció puntual.

La percepció de les víctimes respecte de l'actitud de les congregacions és de desconfiança. Principalment, per la manca d'actuació inicial respecte als fets. Alhora, algunes ja s'havien adreçat a la congregació abans d'adreçar-se a la Comissió, però no es van sentir acollides ni van obtenir-ne una resposta satisfactòria.

En els casos en què hi ha hagut investigacions han estat essencialment de caràcter intern, i han facilitat poca informació respecte als procediments seguits, independentment que hagin inclòs en aquest procediment alguna persona externa, la qual cosa ha generat novament desconfiança en les víctimes.

El maig de 2019 la Santa Seu va publicar la carta apostòlica en forma de motu proprio "Vosaltres sou la llum del món", que regula les actuacions que s'han de dur a terme en situacions d'abús sexual al si de l'Església catòlica, i estableix l'obligació d'informar "sense demora" els superiors dins l'Església sobre qualsevol denúncia de què es tingui coneixement i també permet actuar d'ofici. Tanmateix, no inclou la comunicació a les autoritats civils.

Actualment, els diversos bisbats amb seu a Catalunya i les congregacions religioses amb presència a Catalunya disposen de procediments adreçats a la prevenció de l'abús sexual infantil, en alguns casos amb l'elaboració de protocols i la creació de comissions específiques i bústies o telèfons d'atenció davant de possibles casos d'abús. S'han detectat diferències en els procediments adoptats per les diverses congregacions. Algunes han elaborat mecanismes amb un adequat suport professional especialitzat en la prevenció d'abusos, però en altres casos s'han detectat deficiències, com, per exemple, alguns enfocaments del problema dels abusos sexuals, en què la prioritat sembla posada en la prevenció de riscos jurídics i la defensa jurídica de la institució davant de possibles denúncies, com en el cas del Protocol de La Salle, per la qual cosa s'ha suggerit l'aprovació d'un nou protocol.

Recomanacions

1. Reconeixement i responsabilitat. Quan hi hagi denúncies o indicis d'abusos, presents o passats, les institucions han de facilitar i promoure el descobriment de la veritat sobre els fets, sense que la prescripció, la mort del presumpte abusador o el fet que hagi deixat de ser membre de la institució les eximeixi d'aquesta responsabilitat.

2. Reparació a les víctimes. Les víctimes tenen dret a la reparació i, davant d'aquest dret, les institucions públiques i l'Església catòlica han d'assumir la seva responsabilitat, independentment que els casos hagin prescrit segons la llei penal o no.

3. Informació. L'Església ha de facilitar la realització d'estudis i investigacions per mitjà de procediments transparents i confiablés d'un problema que afecta els seus representants i membres més vulnerables, i oferir tota la informació de què disposin sobre això.

4. Protocols de prevenció i intervenció. Les congregacions religioses han de dissenyar protocols relatius a com evitar nous abusos, i regular i formalitzar en protocols específics les actuacions que cal seguir davant el descobriment d'un nou cas. Aquests s'haurien d'ajustar a les previsions dels protocols impulsats per l'Administració.

5. Formació interna en l'àmbit preventiu, de detecció i actuació, i mecanismes de suport i supervisió. Cal que les entitats que treballen en aquest àmbit ofereixin formació continuada als que hagin d'estar en contacte amb infants, tant pel que fa a la detecció i les actuacions que cal dur a terme, com pel que fa als protocols existents i les obligacions legals de denúncia. Els representants de l'Església han de conèixer els criteris de conducta i els límits que han de mantenir amb els infants amb qui tenen relació, obtenir respostes respecte als problemes que puguin tenir sobre la sexualitat i el celibat, i rebre suport i supervisió quan mostrin signes d'esgotament emocional, problemes psicològics o una conducta anòmala.

6. Responsabilitat de les institucions públiques. L'Administració pública ha de garantir la protecció dels infants en tots els espais de vida. En cas que hi hagi una relació contractual o concert, s'ha de garantir que el prestador d'aquest servei, en aquest cas l'Església, se sotmet a la normativa de protecció dels infants i a tots els protocols i instruments disponibles. També ha de promoure la protecció en altres espais de l'Església catòlica on hi hagi activitats en què participin infants.

7. Investigació parlamentària. El Parlament de Catalunya hauria de crear una comissió d'investigació dels casos d'abús sexual i maltractament a l'Església catòlica i altres institucions que han tingut lloc a Catalunya que permeti una reparació a favor de les víctimes dels casos prescrits. Aquesta comissió hauria de preveure procediments de justícia restaurativa en què hi puguin participar les institucions afectades i les víctimes.

Accés a l'informe

Contacte de premsa: Judit Macaya - Marta Buil
premsa@sindic.cat – 935 538 453